

Sygn. akt II Ca 1170/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Mariusz Broda

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Barbara Dziewięcka

Sędzia Sądu Okręgowego Bartosz Pniewski

Protokolant: St. sekr. sądowy Katarzyna Nawrot

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2019 r. w Kielcach

na rozprawie

sprawy z powództwa G. W.

przeciwko (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 20 marca 2019 r. sygn. VIII C 2137/16

1. zmienia zaskarżony:

a) w punkcie I (pierwszym) w całości i oddala powództwo,

b) w punkcie III (trzecim) w całości i zasądza od G. W. na rzecz (...) w W. kwotę (...) (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) złotych tytułem kosztów procesu,

c) w punkcie V (piątym) w całości i nakazuje ściągnąć od G. W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kielcach kwotę (...),90 (jeden tysiąc trzysta trzydzieści pięć 90/100) złotych tytułem kosztów sądowych;

2. zasądza od G. W. na rzecz (...) w W. kwotę (...) (pięć tysięcy trzysta pięćdziesiąt siedem) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 1170/19

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20.03.2019r. (k.448) Sąd Rejonowy w Kielcach:

- w pkt. I zasądził od pozwanego (...) w W.

na rzecz powoda G. W. kwotę 53.121,05 zł, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 15 grudnia 2016 roku do dnia zapłaty;

- w pkt. II oddalił powództwo w pozostałej części;

- w pkt. III zasądził od pozwanego (...) w W. na rzecz powoda G. W. kwotę 5.156,11 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

- w pkt. IV nakazał pobrać od powoda G. W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kielcach kwotę 494,10 zł tytułem nieuiszczonych wydatków postępowania;

- w pkt. V nakazał pobrać od pozwanego (...) w W. kwotę 1.335,90 zł tytułem nieuiszczonych wydatków postępowania.

Podstawy faktyczne i prawne takiego orzeczenia zostały wskazane w pisemnym uzasadnieniu (k.454-459). Z jego treści w szczególności wynika, że zasądzona w pkt. I kwota, to łączne, utracone przez powoda dochody w okresie od stycznia 2011r. do października 2012r. (po 3481,80 zł miesięcznie) z tytułu braku zdolności do pracy, na skutek uszkodzenia ciała i rozstroju zdrowia, które stanowiły następstwa wypadku komunikacyjnego, którego sprawca posiadał u pozwanego ubezpieczyciela polisę OC. Kwota ta była już wynikiem pomniejszenia przez Sąd Rejonowy, żądanej pozwem sumy, o 19 996 zł (otrzymanych już świadczeń). Sąd Rejonowy zakwalifikował dochodzoną przez powoda kwotę jako odszkodowanie w rozumieniu art. 444 § 1 kc, nie uwzględnił zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia.

Wyrok w części obejmującej pkt. I,III,V zaskarżył pozwany. W wywiezionej apelacji zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego tj. 118 w zw. z art. 120 kc poprzez jego niezastosowanie i wskutek tego nieprzyjęcie, że roszczenia o zwrot utraconych dochodów określonych w kwocie 3481,80 zł miesięcznie w okresie od stycznia 2011r. do października 2012r. dochodzone w niniejszym procesie uległy przedawnieniu;

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 442¹§ 1 kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i wskutek tego przyjęcie, że roszczenia dochodzone w niniejszym procesie nie uległy przedawnieniu.

Wobec powyższego skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm prawem przepisanych; zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego także według norm prawem przepisanych.

Powód wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego także według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia, co do wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie były one także kwestionowane w postępowaniu apelacyjnym. Z tych względów Sąd Okręgowy w całości jej podziela i przyjmuje za własne.

Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, a graniach zaskarżenia bierze pod uwagę naruszenia przepisów prawa procesowego. Oznacza to także i to, że z urzędu stosuje przepisy prawa materialnego. Realizując tę powinność w pierwszej kolejności zauważyć należy, że Sąd Rejonowy wadliwie zakwalifikował charakter dochodzonego przez powoda roszczenia, skoro doszedł do wniosku, że jest to odszkodowanie w rozumieniu art. 444 § 1 kc. Skoro powód niespornie wywodził swoje roszczenie z tytułu utraty zdolności do pracy zarobkowej (w ramach prowadzonej działalności gospodarczej), to nie ulega żadnej wątpliwości, że żądał z tego tytułu renty (w kwocie po 3481,80 zł) – w rozumieniu art. 444 § 2 kc. Oczywiście jest to roszczenie odszkodowawcze „sensu largo”, ale mające

postać renty „wyrównawczej”, a tej treści konkluzja znajduje potwierdzenie także w ukształtowanym od kilkudziesięciu lat orzecznictwie (p. m.in. wyrok SN z dnia 4.10.2011r. I PK 48/11, ale i analogicznie – wyrok SN z dnia 3.12.2009r. II CSK 278/09; analogicznie – wyrok SN z dnia 19.02.2015r. III CSK 167/14).

Ta zmieniona przez Sąd Okręgowy na prawidłową, prawnomaterialna kwalifikacja postaci dochodzonego w niniejszym postępowaniu roszczenia, miała bezpośredni wpływ na ostateczną weryfikację zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia.

Ma rację skarżący, o ile zarzuca Sądowi pierwszej instancji naruszenie przywołanych w apelacji przepisów prawa materialnego i wyprowadzenie błędnego wniosku, co do tego, że zgłoszone przez powoda roszczenie nie uległo przedawnieniu. Sąd pierwszej instancji wadliwie przyjął, że przedmiotem dochodzonego w niniejszym postępowaniu roszczenia jest odszkodowanie (w rozumieniu art. 444 § 1 kc), którego przedawnienie należy oceniać na podstawie art. 442² § 2 kc. Tym czasem, okresowy – co oczywiste – charakter świadczenia rentowego z tytułu utraty zdolności do pracy zarobkowej, a więc i utraty zdolności do wypracowywania dochodu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, obligował do oceny zarzutu przedawnienia z uwzględnieniem owej „okresowości”. W tym miejscu w zasadzie można by poprzestać jedynie na przywołaniu trafnego stanowiska, jakie skarżący przedstawił w apelacji, wraz z zawartą w niej argumentacją, popartą właściwie wskazanym orzecznictwem. To wszystko Sąd Okręgowy w całości podziela.

Niezależnie od tego, raz jeszcze podkreślić należy, że czym innym jest przedawnienie samego roszczenia o rentę - co do samej zasady, które należy ocenić na podstawie art. 442¹ § 2 kc (o ile oczywiście źródłem roszczenia o rentę, jak w niniejszej sprawie jest występki), a czym innym – pozostaje już przedawnienie roszczenia o poszczególne, okresowo wymagalne, części renty, co należy oceniać już na podstawie art. 118 zd. 1 in fine kc. Istota tego rozróżnienia tkwi w prawidłowej wykładni relacji, w jakiej pozostaje przepis art. 442¹ § 2 kc i art. art. 118 kc.

Jak wyjaśnił to Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4.10.2011r. I PK 48/11, ale także i w wyroku z dnia 19.02.2015r. III CSK 167/14 (w tym drugim przypadku na potrzeby oceny przedawnienia roszczenia o rentę z art. 446 § 2 k.c.) poszczególne świadczenia (raty) rentowe przedawniają się - jako świadczenia okresowe - w terminie trzech lat od dnia wymagalności każdej z rat (art. 118 k.c.). Natomiast roszczenie o rentę (o prawo do renty) - jak każde roszczenie majątkowe - ulega przedawnieniu, ale zasady przedawnienia tego roszczenia w pierwszej kolejności zostały określone w przepisach dotyczących tego świadczenia, a dopiero w drugiej kolejności, w sprawach w nich nieuregulowanych, stosuje się przepisy ogólne. Do przedawnienia roszczenia o rentę z tytułu rozstroju zdrowia lub uszkodzenia ciała (w wyniku czynu niedozwolonego) i utraty wskutek tego (całkowitej lub częściowej) zdolności do pracy zarobkowej zastosowanie ma art. 442¹ k.c. Przy ocenie biegu terminu przedawnienia roszczenia o rentę wyrównawczą każdorazowo należy dokonać rozróżnienia pomiędzy roszczeniem o rentę rozumianym jako roszczenie o przyznanie prawa do renty wyrównawczej, a roszczeniem o wymagalną rentę, czyli o zapłatę poszczególnych rat renty. Rozróżnienie to zostało w orzecznictwie szczegółowo opisane w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 listopada 1965 r., III PO 32/64 (OSNCP 1966, nr 6, poz. 90). Według Sądu Najwyższego należy odmiennie traktować - w świetle przepisów o przedawnieniu - roszczenia o rentę oparte na przepisach o czynach niedozwolonych, a odmiennie - roszczenia o poszczególne świadczenia okresowe tej renty. Gdy jednak przedawni się prawo do renty, to tym samym przedawni się roszczenie o zaległe świadczenie okresowe. Jak wskazał Sąd Najwyższy, wprawdzie uchwała ta została podjęta w odniesieniu do przepisów Kodeksu zobowiązań, jednak wyrażony w niej pogląd na temat różnic pomiędzy roszczeniem o rentę, a roszczeniem o zaległe świadczenie okresowe tej renty nie utracił aktualności pod rządami Kodeksu cywilnego. O zachowaniu aktualności wskazanego rozróżnienia po wejściu w życie Kodeksu cywilnego - z tym zastrzeżeniem, że roszczenia o zaległe świadczenia okresowe renty przedawniają się z upływem trzech lat (powód nie może dochodzić zaległych rat renty za okres dłuższy niż trzy lata wstecz od daty wniesienia pozwu) - Sąd Najwyższy wielokrotnie przypominał w późniejszych orzeczeniach (por. np. wyrok z 5 marca 1970 r., I PR 2/70, OSNCP 1970 nr 11, poz. 205). To rozróżnienie przekłada się na sposób ustalenia początku biegu przedawnienia roszczenia powoda o rentę. Bieg przedawnienia roszczeń o zaległe raty rentowe nie może rozpocząć się wcześniej niż bieg przedawnienia roszczenia o rentę (o prawo do renty). Stąd też początek biegu przedawnienia roszczenia o

rentę może być wcześniejszy, ale nigdy późniejszy, od początku biegu przedawnienia roszczenia o zaległe świadczenia okresowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 1974 r., I PR 184/74, LEX nr 14261). Wprawdzie początek biegu przedawnienia roszczeń z czynu niedozwolonego został określony w art. 442 § 1 k.c. (podobnie w art. 442¹ § 1 k.c.) inaczej niż początek biegu przedawnienia roszczeń okresowych z art. 120 § 1 w związku z art. 118 k.c., jednakże wymagalność poszczególnych rat renty łączy się na tyle ściśle z wymagalnością samej renty, że podlegają one temu samemu reżimowi. Inaczej mówiąc, skuteczne podniesienie zarzutu przedawnienia roszczenia o rentę (o prawo do renty) według art. 442¹ § 1 k.c. oznacza bezzasadność roszczeń o poszczególne raty renty, choćby nie były one jeszcze przedawnione według art. 120 § 1 w związku z art. 118 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2011 r., I PK 142/10, LEX nr 786795). Natomiast w odwrotnej sytuacji, tj. w przypadku, kiedy w dacie wytoczonego powództwa roszczenie o prawo do renty – co do zasady, nie jest jeszcze przedawnione, nie oznacza to, że roszczenie o wszystkie jej zaległe raty także nie zostaje przedawnione, skoro bieg terminu przedawnienia roszczeń o poszczególne części świadczenia rentowego łączy się ściśle z datami ich wymagalności w poszczególnych okresach.

Te wszystkie uwagi z oczywistych względów zachowują aktualność także na potrzeby rozważenia przedawnienia roszczenia o prawo do świadczenia rentowego – co do samej zasady, jeżeli zachowanie stanowiące podstawę owego roszczenia ma charakter występku (art. 442¹ § 2 k.c.), jak i zachowują aktualność na potrzeby rozważenia przedawnienia roszczenia już o konkretne świadczenia rentowe z tego tytułu (art. 118 zd. 1 in fine k.c.)

Reasumując, czym innym jest ocena przedawnienia roszczenia o rentę, co do samej zasady, a czym innym ocena przedawnienia roszczeń o kolejne – wymagalne w pewnych okresach, np. miesięcznych części świadczenia rentowego, czyli kolejne elementy świadczeń okresowych. Jeżeli w tym pierwszym przypadku, kiedy źródłem roszczenia jest odpowiedzialność deliktowa, a sam delikt ma postać występku, ocena zarzutu przedawnienia łączy się ze stosowaniem art. 442¹ § 2 k.c. (jako przepisu szczególnego wobec art. 118 zd. 1 in principio k.c.), w części dotyczącej 20 – to letniego terminu przedawnienia, to w tej drugiej sytuacji podstawą weryfikacji zarzutu przedawnienia jest już art. 118 zd. 1 in fine k.c. O ile bowiem art. 442¹ § 2 k.c., stanowi przepis szczególny względem art. 118 zd. 1 in principio k.c., to nie ma takiego przepisu szczególnego – w rozumieniu art. 118 zd. 1 in fine k.c., tj. odmiennie regulującego termin przedawnienia samego roszczenia okresowego, który derogowałby obowiązujący w tym zakresie przepis ogólny, czyli w brzmieniu wynikającym wprost z art. 118 zd. 1 in fine k.c. To, że art. 442¹ § 2 k.c. nie stanowi przepisu szczególnego w stosunku do ogólnej reguły przedawnienia roszczeń okresowych (stanowiącej o trzyletnim terminie), że taki przepis szczególny w tym przypadku nie istnieje, znajduje potwierdzenie także w jednym z orzeczeń przywołanych w samej apelacji, z trafnie wskazanym przykładem dotyczącym art. 125 k.c., gdzie ustawodawca rzeczywiście wprost odmiennie uregulował termin przedawnienia roszczenia o świadczenia okresowe, stwierdzone prawomocnym wyrokiem.

Uwzględniając dotychczasowe rozważania, jak i biorąc pod uwagę okres czasu, za jaki powód dochodził roszczenia rentowego z tytułu utraty zdolności do pracy zarobkowej, nie ulega żadnej wątpliwości to, że w dacie wytoczenia powództwa o zasądzenie tego świadczenia, roszczenie o nie było już w całości przedawnione. Tym samym pozwany mógł uchylić od jego zaspokojenia, z czego skutecznie skorzystał (art. 117 § 2 k.c.).

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w pkt. 1.a sentencji. Konsekwencją zmiany zaskarżonego wyroku co do meritum, była także konieczność jego zmiany w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu (pkt. 1.b), czego Sąd Okręgowy dokonał stosownie do treści art. 98 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt. 6 Rozp. M.. Spr. z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.z 2018r. poz. 265). Stosując odpowiednio zasadę wyrażoną w art. 98 § 1 kpc poprzez art. 113 ust. 1 u.k.s.c zmianie uległo także zaskarżone orzeczenie w zakresie kosztów sądowych (pkt. 1.c sentencji).

Z kolei o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł (pkt. 2 sentencji) na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt. 6, § 10 ust. 1 pkt. 1 Rozp. M.. Spr. z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.z 2018r. poz. 265).

SSO Barbara Dziewięcka SSO Mariusz Broda SSO Bartosz Pniewski

(...)